

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága ügyvéd által képviselt felperesnek ügyvéd által képviselt I. r., valamint ügyvéd által képviselt II. r. és III. r. alperesek ellen ajándékozási szerződés érvényességének megállapítása, ingó kiadása és egyéb követelés iránt a Szegedi Városi Bíróságon 19.P.21.502/2006. számon megindított és a Csongrád Megyei Bíróság 4.Pf.20.841/2008/4. számú ítéletével befejezett perében az említett számú jogerős határozat ellen a felperes részéről 85. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán a 2009. június 9. napján megtartott tárgyaláson meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletnek a keresetet teljes egészében elutasító rendelkezését hatályon kívül helyezi és az elsőfokú ítéletet az I-III. r. alpereseknek az abban tételesen felsorolt, helyesen: 1.046.000 (egymillió-negyvenhatezer) forint értékű ingóság kiadására kötelezése vonatkozásában helybenhagyja.

A jogerős ítéletnek a halál esetére szóló ajándékozás érvénytelenségét megállapító rendelkezését nem érinti, ezt meghaladóan a másodfokú ítélet részbeni hatályon kívül helyezésével az ajándékozási szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti viszontkeresetet elutasító elsőfokú ítéleti rendelkezést helybenhagyja.

Egyekben a jogerős ítélet felülvizsgálati kérelemmel támadott rendelkezéseit - a per főtárgya tekintetében - hatályában fenntartja.

A perköltség és a le nem rótt illeték tekintetében a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi és kötelezi az I., II. és III. r. alpereseket, hogy fizessenek meg az államnak felhívásra személyenként 20.920 (húszezer-kilencszázhusz) forint kereseti és 20.920 (húszezer-kilencszázhusz) forint fellebbezési eljárási illetéket, míg a felperes az államnak külön felhívásra 222.800 (kettőszázhuszonkettőezer-nyolcszáz) forint viszontkereseti és

222.800 (kettőszázhuszonkettőezer-nyolcszáz) forint fellebbezési illeték megfizetésére köteles.

A le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetékből az I., II. és III. r. alperesek személyenként 20.920 (húszezer-kilencszázhusz) forintot, a felperes 217.400 (kettőszáztizenhétézer-négyszáz) forintot köteles az államnak felhívásra megfizetni.

A Legfelsőbb Bíróság kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 napon belül az I. r. alperesnek 100.000 (egyszázezer) forint, a II. r. és III. r. alpereseknek együttesen 50.000 (ötvenezer) forint együttes első- és másodfokú, valamint az I. r. alperesnek 40.000 (negyvenezer) forint, a II. és III. r. alpereseknek együttesen 40.000 (negyvenezer) forint felülvizsgálati eljárási rész költséget.

I n d o k o l á s

A Sz-n, 2000. szeptember 12-én végintézkedés hátrahagyása nélkül elhunyt T. J. (a továbbiakban: örökhagyó) törvényes örökösei az örökhagyó édesanyja testvérének leszármazói, tehát unokatestvérei, az I., II. és III. r. alperesek.

Az örökhagyó és az I. r. alperes 1997. augusztus 4-én tartási szerződést kötött. Ebben az örökhagyó a Sz., B. utcai kétszoba komfortos ingatlana bérleti jogának folytatására jogosította fel az I. r. alperest, aki ennek fejében vállalta az örökhagyó teljes körű eltartását, lakásában való gondozását, betegség esetén ápolását, halálát követően pedig illő eltemettetését. A tartási szolgáltatás értékét a felek 1997. augusztus 1-től kezdődően havi 12.000 forintban állapították meg. A szerződés az örökhagyó ingóságainak átruházásáról nem rendelkezett.

Az örökhagyó állapota 1997-től változó volt, időszakonként intenzívebb kezelésre szorult magas vérnyomása, illetve érelmeszesedése miatt. 2004. augusztus 2. és 9. között stroke miatt klinikai kezelésben részesült, betegsége aluszékony, strukturáló tudatállapotban, időszakos zavartságban nyilvánult meg. A gyógyszeres kezelés hatására állapota jelentősen javult.

2004. októberében az örökhagyó ismételten kórházba került. Ekkor - a korábbi betegségei mellett - azt is megállapították, hogy jobb szemével szinte egyáltalán nem lát, a bal szeme látótere sérült, vérnyomása ingadozik, járása bizonytalan.

A stroke következtében az örökhagyó számára bizonyos írásjelek, betűk felismerése is nehézséget okozott, írási, de különösen olvasási készsége elnehezült. Emiatt 2004. októberétől december

közepéig logopédus foglalkozott vele, aki a 2004. december 14-én készült jelentésében azt rögzítette, hogy a foglalkozás eredményeként az örökhagyó olvasási készsége javult.

2005. tavaszán az örökhagyó lakókörnyezetéből elköltöztek azok a szomszédok, akik sokat törődtek vele, részt vettek az ellátásában. Erre tekintettel 2005. május 7-én az I. r. alperes megbízta a felperest, hogy - kezdetben havi 120.000 forint ellenszolgáltatásért - működjön közre az örökhagyó gondozásában. A felperes naponta 9 órától 14 óráig, illetve 18 és 20 óra között tartózkodott az örökhagyó ingatlanában és gondoskodott T. J-ről.

2005. júniusában az örökhagyó bal szeméről szürkehályogot távolítottak el. Ezt követően napi öt alkalommal szemcsepp alkalmazása vált szükségessé, ami lényegében egész napos felügyeletet igényelt. Erre figyelemmel az I. r. alperes és a felperes megállapodott abban, hogy az örökhagyót a felperes lakásán helyezik el, aki őt saját háztartásában kezeli és gondozza. 2005. június 9-től szeptember 9-ig az örökhagyó a felperes ingatlanában élt. A felperes által nyújtott szolgáltatásokért az I. r. alperes kezdetben változatlanul 120.000 forintot, majd 180.000 forintot fizetett.

A felperesnél az örökhagyót az I. r. alperes rendszeresen látogatta. Felvetette egy b-i gondozó otthonban történő elhelyezését, ezt azonban az örökhagyó visszautasította.

Az I. r. alperes 2005. június 11-én az örökhagyó lakásán zárat cserélt. Az új zárhoz a felperesnek és az örökhagyónak kulcsot akart adni, akik ezt nem fogadták el, a későbbiekben pedig már az I.r. alperes zárkózott el a kulcs átadásától, azzal, hogy az örökhagyó a lakásba csak vele együtt mehet vissza.

2005. július 20-án - miután az I. r. alperesnek adott korábbi meghatalmazását visszavonta - az örökhagyó a felperesnek adott meghatalmazást az OTP-nél vezetett számláival kapcsolatos egyes tranzakciók lebonyolítására. Ennek birtokában a felperes az örökhagyó életében, illetve kisebb részben halála után összesen 3.813.596 forintot vett fel, illetve utalt át saját számlájára.

2005. augusztus 8-án az örökhagyó és a felperes egy szerződés-tervezetet írt alá, mely szerint az örökhagyó a B. utcai lakásában lévő összes ingóságát a felperesnek ajándékozta, valamint a felperes gondos és fárasztó ápolási tevékenysége elismeréseként - halála esetén - megkapja az örökhagyó tulajdonában és birtokában lévő ékszereket is. Az okiratot csak az örökhagyó és a felperes írta alá, azon a keltezés évszámaként 2500. szerepelt. Később, pontosan meg nem határozható időpontban, de nagy valószínűséggel ugyancsak még 2005. augusztusában hasonló tartalommal újabb

ajándékozási szerződés készült, ezt azonban az örökhagyón és a felperesen kívül két okirati tanú is aláírta, és az azt írásba foglaló ügyvéd ellenjegyezte. A szerződésen 2005. szeptember 25-i dátumot tüntettek fel.

2005. szeptember 9-én az örökhagyó rosszul lett, kórházba szállították, ahol 2005. szeptember 12-én elhunyt. Halálát követően az alperes kérelmére az önkormányzat - leltár felvétele után - a perbeli bérlakást lepecsételte.

A hagyatéki eljárásban a közjegyző végzésével a B. utcai lakásban található ingóságokat, továbbá az örökhagyó nevén nyilvántartott, különböző pénzügyintézeteknél vezetett számlákon található pénzeszközöket törvényes oldalági öröklés címén - egymás között egyenlő arányban - az alpereseknek adta át, teljes hatállyal. A hagyatéki eljárás során fellépő felperes tájékoztatást kapott arról, hogy az ajándékozási szerződéssel kapcsolatos igényét perben érvényesítheti.

Az örökhagyó halálát követően nyomozás indult a felperes ellen csalás büntette miatt. A nyomozást utóbb a rendőrség megszüntette, mivel bizonyítást nyert, hogy az ajándékozási szerződésen, illetve az OTP-nél vezetett bankszámlák, takaréketétkönyvek feletti rendelkezésre jogosító meghatalmazáson az örökhagyó aláírása szerepel, ezért a felperes nem követett el bűncselekményt, amikor a számlákon elhelyezett pénzzel, illetve az örökhagyó halála után birtokába került ékszerekkel (egy db aranylánc, egy db aranygyűrű, két darab karkötő, egy pár brill fülbevaló, összesen 90.000 forint értékben) szabadon rendelkezett.

A felperes többször módosított keresetében kérte a hagyatéki leltárban 1-79. sorszám alatt feltüntetett 992.000 forint értékű ingóság kiadását az alperesektől, mivel azokat az örökhagyó még életében neki ajándékozta. Az ajándékozási szerződés 3. pontjában említett aranytárgyak pedig halál esetére szóló ajándékozási szerződés folytán képezik a tulajdonát. Másodlagosan annak megállapítását kérte, hogy a tévesen 2005. szeptember 25-i dátummal ellátott, ténylegesen augusztusban készült ajándékozási szerződés érvényes. Arra hivatkozott, hogy az ingó ajándékozásra vonatkozó szerződés nincs alakszerűséghez kötve, a szerződés közötte és az örökhagyó között szóban, érvényesen létrejött.

Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Álláspontjuk szerint az ajándékozási szerződés - alaki okból - érvénytelen, mivel annak dátuma az örökhagyó halálát követő időpont.

Viszontkeresettel kérték az ajándékozási szerződés érvénytelenségének megállapítását. Arra hivatkoztak, hogy a perbeli

okirat ajándékozási szerződéssel vegyes halál esetére szóló ajándékozási szerződés, melyre az öröklési szerződésre vonatkozó alakiságok irányadók. Erre tekintettel az okiratból ki kell tűnnie a keltezés helyének és idejének, ez pedig a szerződésből - a korábban kifejtettek szerint - nem állapítható meg. Ezen túlmenően az örökhagyó olvasási nehézséggel küzdött, így a Pp. 196. § (3) bekezdésére figyelemmel az okiratból ki kellett volna tűnnie, hogy a tartalmát az azt aláíró személynek elmagyarázták. Ez a szerződés szövegéből nem volt megállapítható, így az teljes bizonyító erejű magánokiratként nem fogadható el.

Az alperesek azt is állították, hogy az örökhagyó halálát megelőzően, így 2005. augusztusában is tudatállapotot befolyásoló gyógyszerek hatása alatt állt, az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége hiányzott, vagy nagymértékben csökkent volt, ezért az ebben az időszakban tett jognyilatkozatai semmisek.

Az alperesek a szerződés semmisségére más okból is hivatkoztak; érvelésük szerint az a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdése szerint nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik, mivel az örökhagyó rövid ismeretség után került a felperes háztartásába, az ezt követő három hónapban a felperes befolyása alatt állt, a szerződés nem a tényleges, szabad akaratát tükrözi. A felperes az örökhagyó kiszolgáltatott állapotát kihasználva kívánta elérni, hogy teljes vagyonáról lemondjon az ő javára.

Az alperesek viszontkeresettel kérték, hogy a felperes fizesse vissza az örökhagyó számláiról leemelt, összesen 3.813.596 forintot is, oly módon, hogy az I. r. alperes 1.081.198 forintot, míg II. és III. r. alperesek személyenként 1.291.198 forintot és kamatait kapják meg. A felperes ugyanis nem volt jogosult ezen pénzeszközökkel a sajátjaként rendelkezni.

Az I. r. alperes ezen túlmenően 2005. október 1-től kezdődően havi 17.000 forint kártérítést is igényelt a felperestől, arra hivatkozva, hogy a B. utcai ingatlant a felperes magatartása miatt kellett lepecsételni, így azt nem használhatta, illetve hasznosíthatta.

Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alpereseket, hogy a közös tulajdonukat képező, az ítélet rendelkező részében felsorolt ingóságokat 15 napon belül adják a felperes birtokába. Ezt meghaladóan a felperes keresetét és az alperesek viszontkeresetét elutasította.

Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az örökhagyó nemvitásan ajándékozásra vonatkozó nyilatkozatot tett, melyet a felperes elfogadott, s mivel az ingó ajándékozás főszabályként nincs alakszerűséghez kötve, az ajándékozási szerződés érvényesen

létrejött, így a felperes a B. utcai ingatlanban található ingóságok tulajdonjogát még az örökhagyó életében megszerezte. A kifejtettekre tekintettel nem volt jelentősége annak, hogy a szerződésen a dátumot elírták.

Az ajándékozási szerződés 3. pontja azonban halál esetére szóló ajándékozásról rendelkezett az örökhagyó birtokában lévő ékszerek tekintetében, melyre a Ptk. 659. § (1) bekezdése szerint az öröklési szerződés alaki feltételei az irányadók, tehát a Ptk. 629. §-a (1) bekezdésének megfelelően az írásbeli végrendeletre vonatkozó előírásoknak kell megvalósulniuk. Ezért az elsőfokú bíróság a szerződés 3. pontja tekintetében megállapította, hogy az abban foglalt rendelkezés alaki hiba folytán érvénytelen, mivel a szerződés pontos keltezése az okiratból nem derült ki, és az az eljárás során sem volt egyértelműen tisztázható.

Az alperesek ellenkérelmével, illetve viszontkeresetével kapcsolatban az elsőfokú bíróság azt rögzítette, hogy miután az ingó ajándékozása írásba foglalás nélkül is érvényesen megtörténhet, nem volt ügydöntő jelentősége annak, hogy az örökhagyó írási és olvasási képessége birtokában volt-e a szerződés aláírásának időpontjában, illetve, hogy a szerződés tartalmát számára megmagyarázták-e.

Az alperesek arra is hivatkoztak, hogy az örökhagyó ajándékozásra vonatkozó nyilatkozata érvénytelen azon okból is, hogy cselekvőképtelen, vagy korlátozottan cselekvőképes állapotban volt, ezt azonban a perben meghallgatott tanúk, így dr. R. Á. háziorvos és a szerződést készítő dr. K. I. tanúvallomása határozottan cáfolta, és az örökhagyó megfelelő tudati állapotáról nyilatkoztak a szerződésnél közreműködő ügyleti tanúk is. Egyedül az örökhagyó logopédusa vallotta, hogy álláspontja szerint az örökhagyó az ajándékozási szerződést nem volt képes önállóan értelmezni.

Dr. Sz. J. igazságügyi elmeorvosszakértő megállapította, hogy a rendelkezésre álló adatok szerint az örökhagyó nem szedett tudatállapotát befolyásoló gyógyszereket. Tény ugyanakkor, hogy tudata ettől függetlenül hosszabb idő óta hullámzó volt. A szakértő véleményében rögzítette, hogy az örökhagyó cselekvőképessége a szerződés aláírásának időpontjában feltehetően korlátozott volt. Miután az örökhagyó nem állt gondnokság hatálya alatt, és a Ptk. csak a gondnokság nélküli cselekvőképtelen állapothoz fűz jogkövetkezményt, az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az örökhagyó jognyilatkozata nem tekinthető semmisnek.

Az ajándékozási szerződés - alperesek által állított - jóerkölcsbe ütközésével kapcsolatban az elsőfokú bíróság azt vizsgálta, hogy a szerződés társadalmilag elítélendő-e, sérti-e az általános erkölcsi normákat.

A felperes 2005. június 9-től saját háztartásában gondoskodott az örökhagyóról, aki az általa nyújtott ellátással, gondozással elégedett volt, ezt a tanúvallomások is alátámasztották. A gondozás folytán az örökhagyó és a felperes között bensőséges kapcsolat alakult ki, így az elsőfokú bíróság életszerűnek ítélte, hogy az örökhagyó - hálája jeléül - vagyontárgyakat kívánt juttatni a róla gondoskodó személynek.

Az elmeorvosszakértői vélemény alapján az elsőfokú bíróság megállapította, hogy egy elesett, kiszolgáltatott személy esetében - így az örökhagyónál is - az ellátása során végzett napi teendők felértékelődnek, így a felperesnek nem kellett konkrétan és egyértelműen ráhatnia, befolyásolnia az örökhagyót ahhoz, hogy benne az ajándékozási szándék kialakuljon. Az elsőfokú bíróság azt is hangsúlyozta, hogy miután az örökhagyó nem volt cselekvőképtelen állapotú, érvényesülhetett a szerződési szabadság elve, szabadon dönthetett tehát vagyonának sorsáról.

A kifejtettekre tekintettel az elsőfokú bíróság az ajándékozási szerződés tartalmát nem ítélte társadalmilag elítélendőnek, jóerkölcsbe ütközőnek.

A bankszámlákkal kapcsolatban az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az ott elhelyezett pénz kezelésére az örökhagyó a felperesnek teljes körű meghatalmazást adott, így azzal a felperes szabadon rendelkezhetett. Az alperesek a perben nem bizonyították, hogy a felperes a tranzakciókat nem az örökhagyó utasításai alapján végezte. A pénz jogtalan eltulajdonítása a nyomozás során sem nyert bizonyítást. Az örökhagyó étkezésével, ruházkodásával kapcsolatban felmerülhettek olyan kiadások, melyeket az I. r. alperes által biztosított összeg nem fedezett. A vitatott pénzeszközök az örökhagyó halálának időpontjában már nem voltak a számláin, így azok nem tartoztak az alperesek örökségéhez.

Az elsőfokú bíróság az I. r. alperes kártérítési igényét sem találta alaposnak, ugyanis a felperes nem tanúsított olyan magatartást, mellyel a B. utcai ingatlan használatában az I. r. alperest akadályozta volna. Az ingatlannal kapcsolatban - a felek jogvitájára tekintettel - az önkormányzat rendelt el biztosítási intézkedést.

A másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatta és a felperes keresetét elutasította. Mellőzte az alperesek ingók kiadására kötelezését. Megállapította, hogy a 2005. szeptember 25-i keltezésű ajándékozási szerződés érvénytelen. Kötelezte a felperest, hogy a birtokában lévő 90.000 forint összértékű ékszereket 15 nap alatt adja át az alpereseknek, mint egyetemleges jogosultaknak. Kötelezte továbbá a felperest, hogy 15 napon belül

fizessen meg az I. r. alperesnek 1.081.198 forintot, II. és III. r. alpereseknek pedig személyenként 1.271.198 forintot és kamatait.

A másodfokú bíróság szerint helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a vitatott szerződés halál esetére szóló rendelkezést is tartalmazott, melynek alakiságára az öröklési szerződésre, így effektíve az írásbeli végrendeletre vonatkozó rendelkezések irányadók. Jelen esetben a szerződés e feltételeknek nem felelt meg, az okiratból nem tűnt ki keltének helye és ideje. A valós dátum nem volt aggálytalanul megállapítható, az okiratot szerkesztő ügyvéd, dr. K. I. is különböző időpontokat (augusztus 8., 12., 25.) jelölt meg, így az okirat ezen része (3. pontja) valóban érvénytelen.

Bár az ingó ajándékozás írásba foglalás, kötelező alakiság nélkül érvényesen létrejöhet, azonban a másodfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy a szerződés egyéb rendelkezései jóerkölcsbe ütközés folytán semmisek, tehát érvénytelenek. Az örökhagyó állapota 1997-től kezdődően folyamatosan romlott, 2004-ben stroke-on esett át, melynek következtében írás- és olvasási képessége jelentősen csökkent. A másodfokú bíróság döntő jelentőséget tulajdonított a logopédus, K. J-né tanúvallomásának, aki úgy nyilatkozott, hogy álláspontja szerint az örökhagyó 2005-re sem nyerte vissza fenti képességeit, a szövegértés változatlanul nehézséget okozott számára és kizártnak tekintette, hogy az ajándékozási szerződést elmagyarázás nélkül vagy akár többszöri magyarázatot követően is megértette volna.

Az örökhagyó a stroke-ot, majd a szürkehályog műtétet követően elesett, kiszolgáltatott állapotba került, állandó gondozásra, felügyeletre szorult, a tartására köteles I. r. alperes e feladat ellátásához teljesítési segédként a felperest vette igénybe, aki ennek fejében az átlagost lényegesen meghaladó, kezdetben 120.000, majd 180.000 forintot fizetett. Ezt követően jött létre - már a felperes lakásán a felperesi környezetben - az ajándékozási szerződés, aggályos körülmények között.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint a szerződés tartalma az általános erkölcsi normákkal összeegyeztethetetlennek tűnik. A szakértői véleményből kitűnően az örökhagyó a részére nyújtott gondozási tevékenység során minden, az életvitelét megkönnyítő ápolási, gondozási tevékenységet túlértékelte, kiszolgáltatott állapotára tekintettel nem volt képes saját helyzetét, érdekeit reálisan felmérni.

A felperes ilyen körülmények között kötött az örökhagyóval a hozzátartozók közötti szokásos mértéket is lényegesen meghaladó értékű ingóságokra vonatkozóan ajándékozási szerződést, ami az általános erkölcsi normákkal ellentétes és a társadalom

értékítélete szerint is elítélendő. A másodfokú bíróság megállapította, hogy a felperes a szerződést az örökhagyó állapota kihasználásával kötötte. Mindezek alapján a szerződés a jóerkölcbe ütközik, így semmis.

A bankszámlákra vonatkozóan a felperes csak meghatalmazással rendelkezett, a tulajdonos változatlanul az örökhagyó volt. A felperes ugyanakkor a bankszámlákon lévő pénzeszközöket a sajátjának tekintette, magát kedvezményezettnek vélte. A felperes az örökhagyó számláin elhelyezett több millió forintot zömében saját számlájára utalta, nem az örökhagyóra fordította. Erre vonatkozóan bizonyítást sem ajánlott fel. Az örökhagyó halálával pedig a képviseleti joga is megszűnt, azonban még ezt követően is leemelt pénzt az örökhagyó számlájáról. Minderre figyelemmel kötelezte őt a másodfokú bíróság az alperesek által megjelölt - jogosulatlanul felvett - tőke és kamatai visszafizetésére.

A jogerős ítélet ellen a felperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, melyben elsődlegesen annak hatályon kívül helyezését és a jogszabályoknak megfelelő új határozat hozatalát, másodlagosan pedig a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára történő utasítását kérte, eljárásjogi és anyagi jogi szabálysértésre történő hivatkozással.

A felperes álláspontja szerint a 2005. szeptember 25-i dátumozású szerződés nem ütközik a jóerkölcbe. A másodfokú bíróság ezzel összefüggésben félreértelmezte a Ptk. szabályait, illetve a bizonyítékokat, iratellenes tényállást állapított meg, melyet alapvetően a logopédus véleményére alapított. Ezt ítéletének indokolásában a másodfokú bíróság úgy idézte, hogy a logopédus kizártnak vélte, hogy az örökhagyó a szerződés szövegét akár többször elmagyarázást követően megértette volna. Ezzel szemben a logopédus szinte kizártnak tartotta, hogy a szerződést az örökhagyó - elolvasás után - értelmezni tudta volna. A logopédusnak egyébként a 2005. évre vonatkozóan az örökhagyó állapotáról nem is volt személyes tapasztalata.

Az örökhagyó huzamos időn át foglalkozott az ajándékozás kérdésével, egy korábbi tervezetet is aláírt, számára tehát az abban foglaltak nem jelentettek új információt. A szerződés szövegét egyébként is elmagyarázták neki aláírás előtt.

A másodfokú bíróság szerint a felperes az örökhagyó állapotának kihasználásával kötötte meg a vitatott szerződést, ezért ütközik az a jóerkölcbe. Ez feltételezi a megajándékozott közrehatását, az ajándékozót, tehát az örökhagyó befolyásolását. Erre vonatkozóan azonban semmiféle tény nem került felszínre, ennek hiányában pedig semmi akadálya annak, hogy - a szerződési szabadság elvére tekintettel - a szokásos mértéket meghaladó ajándékozásra kerüljön

sor. A felperes a vállalt kötelezettségét az örökhagyó megelégedésére végezte, ezt honorálta az örökhagyó az ajándékozás során, ami - jellegénél fogva - soha sem egyenértékek cseréjét jelenti. A szakértő véleményéből az állapítható meg, hogy az örökhagyó felperes általi befolyásoltsága nem nyert bizonyítást, és az örökhagyó eljárása nem volt saját érdekeit sértő, irreális cselekedet. A másodfokú bíróság tehát hibásan értelmezte a Ptk. 200. §-ának (2) bekezdését.

A felperes szerint a másodfokú bíróság a Pp. 221. §-ának (1) bekezdését is megsértette, amikor nem jelölte meg és nem indokolta, hogy milyen jogcímen rendelkezett az örökhagyó bankszámláiról felvett összegek visszafizetéséről. Az elsőfokú bíróság ezzel szemben helyesen állapította meg, hogy a vitatott pénzeszköz nem tartozott az örökhagyó hagyatékához. Arról az ajándékozási szerződésben sem esett szó, így az esetleges érvénytelenség nem vonatkozhatott rá. Nincsen olyan jogszabály, melynek alapján a felperes a pénz visszafizetésére lenne kötelezhető.

A viszontkereset szerint egyébként a felperes 3.813.596 forintot vett fel jogtalanul az örökhagyó számlájáról, azonban a konkrét visszafizetési igényt csak 3.623.594 forintban jelölték meg. Az ellentmondást a másodfokú bíróság nem vizsgálta. A felperes ugyanakkor a felülvizsgálati kérelmében elismerte, hogy az örökhagyó halála után felvett 400.000 forint a hagyaték részét kellett volna hogy képezze, ezért az megilleti az örökösöket.

A felperes a felülvizsgálati kérelmében azt is észrevételezte, hogy a másodfokú bíróság - az alperesek fellebbezésével ellentétben - nem rendelkezett a B. utcai lakásban maradt ékszerekről, csak a 992.000 forint értékű egyéb ingóság kiadásának mellőzését mondta ki. A hagyatéki leltárban feltüntetett 61-79. tételek alatt felsorolt ékszerekkel együtt a szerződés 1. pontja szerinti ingóságok ugyanakkor mintegy 2.300.000 forintot képviselnek, ezért nem világos ezzel kapcsolatban a másodfokú bíróság álláspontja. Tény, hogy a jogerős ítéletre tekintettel a felperes követelheti az ékszerek kiadását. A másodfokú bíróság megsértette a Pp. 213. §-ának (1) bekezdését és a 221. § előírásait.

A felperes a felülvizsgálati kérelmében nem tette vitássá a szerződés halál esetére szóló ajándékozását célzó 3. pontja érvénytelenségének bírói megállapítását.

Az alperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

Az I.r. alperes szerint a felülvizsgálati kérelem - tartalmát tekintve - a Pp. 206. § (1) bekezdésének megsértését állítja. A

bíróság által megállapított tényállás azonban nem iratellenes és okszerűtlen, ezért felülmérlegelésnek nincs helye.

A másodfokú bíróság helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a felperes az örökhagyó állapotának kihasználásával kötötte meg az ajándékozási szerződést, őt azért költöztette magához, hogy folyamatosan befolyása alatt tarthassa. Rövid időn belül rendelkezési jogot szerzett az örökhagyó bankszámlái felett és a pénz túlnyomó részét fel is vette, noha a gondozásért az I. r. alperes 2005. május 7. és szeptember 12. között 550.000 forintot fizetett neki.

A másodfokú bíróság nem tévedett, amikor a felperest az I. r. alperes javára 190.000 forinttal kisebb összeg megfizetésére kötelezte, mint ami neki a 3.813.596 forintból járt volna, ugyanis az I. r. alperes 41. számú viszontkeresetében 190.000 forint vonatkozásában elismerte, hogy ezt az összeget a felperes az örökhagyó gondozására fordította.

Ugyanakkor a másodfokú ítéletben - az indokolási részben - számelírás található, 1.271.198 forint helyett ott 1.291.198 forint szerepel, mint a II. és III. r. alpereseknek visszafizetendő összeg, ez azonban nem ok a felülvizsgálatra.

A másodfokú bíróság nem sértette meg a Pp. 213. §-ának (1) bekezdésében és a 221. § (1) bekezdésében foglalt szabályt sem, indokolásában röviden előadta a tényállást, a bizonyítékokat megjelölte és a jogszabályokra is hivatkozott.

A II. és III. r. alperes az I. r. alpereshez hasonló indokok alapján kérte az ítélet hatályban tartását, azzal a kiegészítéssel, hogy a Pp. 272. § (2) bekezdése értelmében a jogszabálysértést, melyre tekintettel a felülvizsgálatot kérik, meg kell jelölni. Ennek nem felel meg a felperesi beadvány, mely szerint „a másodfokú bíróság eljárása során megsértette a Pp. szabályait, és a Ptk. előírásait”. A későbbiekben ugyan hivatkozik a Pp. 213. § (1) bekezdésének és a 221. § (1) bekezdésének sérelmére, azonban a Pp. 275. § (3) bekezdése szerint eljárási szabálysértésekre csak akkor lehet felülvizsgálati kérelmet alapítani, ha az az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással volt. Jelen esetben pedig ilyen szabálysértés nyilvánvalóan nem történt, sem az ítélet hozatala, sem annak indokolása során.

A felperes felülvizsgálati kérelme részben alapos.

1) A felperes javára szóló ajándékozási szerződés érvényessége

A felülvizsgálati eljárásban már egyik peres fél sem tette vitássá, hogy a 2005. szeptember 25-i dátumozású ajándékozási szerződés 3.

pontja, ami halál esetére szóló ajándékozásról rendelkezik, érvénytelen, figyelemmel arra, hogy a szerződés e tekintetben nem felel meg az öröklési szerződésre, illetve az írásbeli végrendeletre vonatkozó, a Ptk. 629. §-ának (1) bekezdésében foglalt előírásoknak. Magából a szerződésből ugyanis az okirat keltének helye és ideje nem állapítható meg.

Az ajándékozási szerződés 1. pontjával kapcsolatban, mely a B. utcai ingatlanban lévő berendezési tárgyakra, illetve ékszerekre vonatkozott, ilyen probléma nem merült fel, ugyanis az ingókra vonatkozó ajándékozás írásba foglalás nélkül is érvényesen létrejöhet, a megállapodást tehát a felperes és az örökhagyó szóban is megkötötte.

Helyesen hivatkozott a felperes a felülvizsgálati kérelmében arra, hogy az ajándékozási szerződés megkötését, írásban is rögzített változatának aláírását előkészítő időszak előzte meg, melynek során az örökhagyó konzultált - személyesen és telefonon is - az okiratszerkesztő ügyvéddel, dr. K. I-val, aláírt egy szerződéstervezetet, majd az ügyvéd a végleges szerződést - annak aláírását megelőzően - felolvasta, elmagyarázta neki.

A perben bizonyítást nyert, hogy az örökhagyó az ajándékozás időszakában nem állt cselekvőképességet érintő gondnokság hatálya alatt, nem volt cselekvőképtelen állapotú, nem szedett tudatmódosító gyógyszereket és a szerződés tartalmával is tisztában volt.

A fentiekre tekintettel, a Ptk. 200. §-ának (1) bekezdése szerinti szerződési szabadság elvéből következően az örökhagyó döntésén, elhatározásán múlt, hogy kivel, milyen tartalommal és milyen típusú szerződést köt. Ennek korlátját jelen esetben csak a Ptk. 200. § (2) bekezdésében foglalt azon tilalom jelenthette, mely szerint semmis a szerződés, ha nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütközik. Az alperesek erre figyelemmel támadták az ajándékozási szerződést és a másodfokú bíróság e jogszabályhely alapján mondta ki a szerződés egészének érvénytelenségét.

A bírói gyakorlat értelmében a szerződés jóerkölcsbe ütközése akkor állapítható meg, ha az céljánál, tartalmánál fogva nyilvánvalóan ellentétes a társadalom értékítéletével, az eszerint meghatározott zsinórmértékkel.

Önmagában az ajándékozás, tehát az, hogy valaki saját vagyona rovására másnak ingyenesen vagyoni előnyt juttat, nem ütközik a jóerkölcsbe. Ez csak abban az esetben valósult volna meg, ha az ajándékozásra az örökhagyó helyzetének, elesett állapotának kihasználásával került volna sor, kifejezett felperesi befolyás hatására, melynek következtében az örökhagyó nyilvánvalóan

túlértékeli az I. r. alperes által egyébként ellentételezett felperesi gondozást, ellátást. Ez azonban a perben nem nyert bizonyítást.

A felperes az örökhagyó életének legnehezebb időszakában vállalta, hogy róla saját otthonában, háztartásában gondoskodik, figyelemmel arra, hogy ezt hozzátartozói az alperesek nem tudták nyújtani. A felperes a 24 órás készenlétet, illetve szolgálatot jelentő feladatot a felperes megelégedésére teljesítette, megkönnyítette az örökhagyó utolsó heteit, hónapjait. Megerőltető fizikai és pszichikai teljesítményéért a felperes az I. r. alperes által fizetett 120.000, majd 180.000 forinttal nem volt „túlfizetve”. Nyilvánvalóan erre is figyelemmel volt az örökhagyó, amikor az I. r. alperes mellett személyesen maga is honorálni kívánta a felperes által nyújtott gondoskodást, melynek mozzanatai (egy kedves szó, egy jó ebéd) számára beszűkült életterében értelemszerűen kiemelkedő jelentőségűek, fontosságúak voltak. Nem volt tehát megállapítható, hogy az örökhagyó a felperes tevékenységét a társadalom általános értékképletéhez képest túlzó mértékben kívánta volna jutalmazni.

A fentieket alátámasztotta az elmeorvosszakértő véleménye is, aki szerint az örökhagyó eljárása, tehát a felperes megajándékozása nem volt saját érdekeit sértő, irreális cselekedet.

A perbeli időszakban az örökhagyó nem vitásan elesett, kiszolgáltatott állapotban volt. Nem nyert azonban bizonyítást, hogy a felperes ezt a helyzetet kihasználva, tudatos, tisztességtelen magatartással vette volna rá az örökhagyót az ajándékozási szerződés megkötésére.

A kifejtettekre tekintettel az ajándékozási szerződés élők közötti átruházásra vonatkozó része nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölcsebe, így az abban foglaltakat teljesítve az alpereseknek a B. utcai ingatlanban található ingóságokat a Ptk. 193. §-ának (1) bekezdése alapján a felperes számára ki kell adniuk.

A felperes a felülvizsgálati kérelmében arra hivatkozott, hogy a jogerős ítélet nem tartalmaz rendelkezést az ingatlanban található ékszerekre vonatkozóan, ugyanis csak 992.000 forint értékű ingóság kiadásának mellőzéséről rendelkezik, ami a vagyonmérleg 1-60. tételeinek felel meg. A vagyonmérleg 61-79. tételszáma alatti ékszerekről nem történt rendelkezés.

Ez a felvetés nem valós, a Pp. 213. §-ának (1) bekezdését a másodfokú bíróság nem sértette meg, mivel a másodfokú ítélet rendelkező része az elsőfokú ítéletben a hagyatéki leltár alapján felsorolt valamennyi ingóságra visszautal. Kétségtelen ugyanakkor, hogy az 1-79. tételig terjedő ingóságok összértékét hibásan

határozta meg. E számítási hibát a Legfelsőbb Bíróság korrigálta, megállapítva, hogy a Berzsényi utcában található, az elsőfokú ítéletben tételesen felsorolt és értékkel megjelölt ingóságok összértéke 1.046.000 forint. Ezen ingóságok kiadására kötelesek az alperesek 15 napon belül a felperesnek.

2. Az örökhagyó bankszámláin elhelyezett összegek

Az örökhagyó 2005. július 20-án adott írásbeli meghatalmazást a felperesnek a bankszámlákra vonatkozóan, annak érdekében, hogy megbízásából különböző pénzügyi műveleteket bonyolíthasson le. A tulajdonos változatlanul az örökhagyó volt, a perbeli ajándékozási szerződés a bankszámlákon elhelyezett pénzösszegekre nem terjedt ki, és a felperes kedvezményezettként sem került meghatározásra.

A felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal szemben helyesen, a Pp. 221. §-a (1) bekezdésének megfelelően indokolva mutatott rá a másodfokú bíróság arra, hogy noha a felperes a bankszámlákkal tulajdonosként nem rendelkezhetett, ennek ellenére 3.623.594 forintot a saját számlájára utaltatott át. A perben a felperes nem bizonyította, hogy ezt a jelentős összeget az örökhagyóra fordította, ugyanakkor az I. r. alperes 190.000 forint erejéig elismerte az összeg örökhagyó szükségleteire történt felhasználását.

Azt, hogy az örökhagyó szándéka nem irányult bankszámlái tulajdonjogának átruházására, bizonyítja dr. Koncz István tanú 2007. február 15-i tárgyaláson tett vallomása, mely szerint az örökhagyó neki említette, hogy miután odaköltözött a felpereshez, úgy döntött, hogy a pénzét a felperes kezelje az „ő beleegyezésével, hozzájárulásával és egyidejű elszámolás mellett”.

2005. július 20-án az örökhagyó és a felperes között a Ptk. 474. §-a szerinti megbízási szerződés jött létre a bankszámlákon elhelyezett pénzeszközökkel kapcsolatos tranzakciók lebonyolítására. E szerződés az örökhagyó halálával a Ptk. 481. § b) pontja alapján megszűnt, erre tekintettel a felperes a Ptk. 479. § (2) bekezdése alapján köteles lett volna a megbízó, annak halála után tehát a jogutódjaival elszámolni, és számukra kiadni, amihez a megbízás teljesítése céljából vagy eljárása eredményeként jutott. Ez nem történt meg, erre tekintettel helyesen járt el a másodfokú bíróság, amikor az alperesek viszontkeresetének megfelelően kötelezte a felperest azon pénzeszközök és kamatai megfizetésére, amit jogosulatlanul használt fel saját céljaira. (A felülvizsgálati eljárásban a felperes a korábbiakhoz képest már nem vitatta, hogy az örökhagyó halálát követően felvett 400.000 forint az alpereseket illeti meg.)

A kifejtettekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletnek a felperes keresetét teljes egészében elutasító rendelkezését a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése alapján megváltoztatta és az alpereseknek a tételesen felsorolt ingóságok kiadására kötelezése vonatkozásában az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. Ugyancsak a másodfokú ítélet részbeni hatályon kívül helyezésével rendelkezett - a halál esetére szóló ajándékozás érvénytelenségét megállapító ítéleti rendelkezést nem érintve - az ajándékozási szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti viszontkeresetet elutasító elsőfokú ítéleti rendelkezés helybenhagyásáról.

A Legfelsőbb Bíróság ugyanakkor a Pp. 275. §-ának (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta azt a jogerős ítéleti rendelkezést, mely a felperest 90.000 forint értékű ékszerek átadására kötelezte az alpereseknek, mint egyetemleges jogosultaknak, illetve a másodfokú ítélet azon részét, ami a felperest arra kötelezte, hogy az örökhagyó bankszámláiról felvett pénzeszközöket az alperesek viszontkeresetének megfelelően az I-III. r. alpereseknek kamataival együtt fizesse meg.

A felülvizsgálati eljárásban született határozat az első-, illetve a másodfokú bíróság ítéletétől egyaránt eltér. Erre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a perköltség és a le nem rótt illeték tekintetében is hatályon kívül helyezte. A felperes az ingók kiadására vonatkozó kereseti kérelmét tekintve (1.046.000 forint) lett pernyertes az alperesekkel szemben, az alperesek ugyanakkor pernyertesek lettek a halál esetére szóló ajándékozás érvénytelensége folytán a 90.000 forint összértékű ékszer vonatkozásában, valamint az örökhagyó számlájáról felvett 3.623.594 forint tekintetében. Erre figyelemmel határozta meg a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 270. § (1) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 81. § (1) bekezdése szerint a felperes által az alpereseknek fizetendő együttes első- és másodfokú eljárási részköltséget, illetve a felülvizsgálati eljárásban keletkezett részköltséget. (A felperes felülvizsgálati kérelmének perértéke az alapeljáráshoz képest 490.000 forinttal kevesebb volt.) A le nem rótt kereseti, fellebbezési eljárási és felülvizsgálati eljárási illeték megfizetésére vonatkozó rendelkezésre - a felperes és a II. r. alperes illetékfeljegyzési jogára is tekintettel - az Itv. 74. §-ának (3) bekezdése alapján alkalmazandó 6/1986./VI.26./ IM rendelet 13. §-ának (2) bekezdése volt irányadó.

Budapest, 2009. június 9.

a tanács elnöke, előadó bíró, bíró

A kiadmány hitelével:

tisztviselő